

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Judiciis Ecclesiasticis Ad Germaniæ Catholicæ
Principia Et Usum**

De iudiciis criminalibus

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii [u.a.], 1766

Titulus XVI. Selectæ Quæstiones ad Exercitium Regionis in Germania
pertinentes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68185)

TITULUS XVI.

SELECTÆ QUÆSTIONES
AD EXERCITIUM RELIGIONIS
IN GERMANIA PERTINENTES.

§. 189.

Sicut fractæ pacis profanæ, ita e-
tiam fractæ pacis Religionis cau-
sas merito annumeramus criminali-
bus in Germania: unde pro majore
cautela observanda, & vitanda om-
ni turbarum occasione, de exercitio
Religionis quæstiones aliquas anne-
ctere, opportunum credo. Certum
est, DEUM exigere aliquem cultum
non solum internum, sed etiam ex-
ternum religiose sibi exhibendum.
Impie nonnulli sentiunt cum Demo-
nacte, qui accusatus, quod nunquam
visus sit sacrificare Minervæ, respon-
dit: nequaquam Deam sacris per me
oblatis egere existimabam 30.). Sci-
mus, DEUM non indigere nostris ob-
sequiis: nunquid carnes taurorum
manducabo, aut sanguinem hircorum
pota-

Cultus
externus
debetur
DEO.

30.) LUCIANUS in Demonacte, tom. 2.
fol. 567.

De Judic. Crim.

potabo? & tamen populo suo præcepit oblationem victimarum. Nostris obsequiis non succurrimus indigentia DEI, sed satisfacimus obligationi nostræ.

Exercitium ejusdem in Germania,

§. 190. Cultus hic per multa secula DEO in Germania tributus fuit juxta ritus Romanæ Ecclesiæ, donec seculo XV. & XVI. cum articulis Fidei, tota disciplina Cultus Divini subversa fuit a Novatoribus quibusdam, quorum placita demum tolerata fuerunt per Transactionem Passaviensem, Pacem Religionis Augustanam, & Instrumentum Pacis Westphalicæ 31.). Multi defendunt, ea pacta fuisse licite inita ob summam necessitatem, & periculum gravioris circa Religionem damni. Quoad eorum valorem, certum est Catholicis, illas conventiones non adeo esse validas, ut Protestantibus acquisitum sit jus: posse tamen ita esse valida, ut subditi teneantur observare articulos, de quibus ibi conventum est: proin non est orta justitia commutativa, sed ad summum legalis; id est, con-

31.) De his pauca quædam dicta sunt in Præcognit. Jur. Canon. §. 388. seqq.

De Exercitio Religionis. 227

conventiones illæ habent rationem legis publicæ, quæ potest permittere malum ad evitanda majora mala : igitur subditi Catholici possunt teneri, ne impediunt usum permissi legibus publicis exercitii religionis, a Romana Ecclesia damnatæ.

§. 191. Plenam potestatem de hac *Post Pa-*
re in suis Provinciis disponendi, post cem West-
Pacem Religiosam sibi sumpserunt & *phali-*
usurparunt Principes A catholici *cam,*
ta Brocardicon Lutheranorum, *cujus*
Regio, *illius & Religio,* desumptum
non ex Evangelio, sed ex principis
Ethnicorum. Sic Judex Æmilianus
ad S. Fructuosum & socios dicit 32.) :
Jussu est Cesaris ore Gallieni : QUOD
PRINCEPS COLIT, HOC COLAMUS
OMNES. Cum igitur ab hoc tempo-
re Statibus immediatis cum Jure ter-
ritorii & supericritatis ex communi
per totum Imperium usitata praxi,
etiam *Jus Reformandi* exercitium Reli-
gionis competere crederetur ; con-
ventum postea fuit per Instrumentum
Pacis Westphalicæ 33.), hoc idem
porro quoque ab utriusque Religio-
nis

P 2

nis

32.) Apud PRUDENTIUM PERISTEPHA-
NON Hymno sexto.

33.) Art. V. §. 30.

nis statibus observari, nullique statui immediato jus, quod ipsi ratione territorii & superioritatis in negotio Religionis competit, impediri oportere.

Cujus Regula explicatur. §. 192. Licet ex his dubitari non possit, Jus reformandi exercitium religionis in Germania ETIAM ex tabulis Pacis Westphalicæ competere Principibus Catholicis, & usum hujus juris a Protestantibus impediri non oportere, multa tamen dubia moventur, quousque se jus istud extendat in Civitate vel Provincia a Protestantibus inhabitata, & Principi Catholico subdita. Nam post superius allegata ex §o. 30. Art. V. Instrumenti Pacis, disponitur in §o. 31. ut subditi, qui sive publicum, sive privatam Augustanæ Confessionis exercitium anno 1624. quacunque anni parte habuerunt, retineant id etiam imposterum &c. Putant aliqui in dicto §o. 30. contineri regulam, qua conceditur jus reformandi: in §o. 31. autem contineri exceptionem, ut vi hujus juris illæsum maneat exercitium adversæ religionis juxta observantiam anni 1624. Protestantes autem plerumque dicunt, in §o. 31. contineri regulam, juxta quam jus refo-

De Exercitio Religionis. 229

reformandi exerceri possit, ac debeat. Mihi videtur *lis ista ex æquivoco usu vocis Regula* oriri. Apud Jurisconsultos Regularum nomine intelliguntur Sententiæ, Definitiones, Axiomata, Maximæ, quæ ex plurium legum mente, notata atque animadversa, paucis verbis summam earum consensionem & tanquam harmoniam complectuntur. Unde juxta *Jctum Paulum 24.) per Regulam brevis rerum narratio traditur.* Sic Vegetius 35.) recenset *Regulas bellorum generales;* idem Aphorismi Hippocratis præstant Medicis, Postulata Geometris. In hoc sensu allegatus *§.us 30. mus Instrumenti Pacis* continet Regulam, desumptam ex Jure Principum juxta principia Protestantium: tales Regulae habent suas limitationes, Exceptiones & Fallentias, qualis continetur in *§.o 31. mo* ut illæsum maneat exercitium Religionis anno 1624. observatum. In alio sensu per Regulam intelligimus normam, juxta quam negotium aliquod fieri debet; dicitur enim *Regula quasi regens mensuram,*

P 3

suram,

34.) L. i. ff. de R. J.

35.) De Re Militari lib. 3. c. 26.

furam, græce *ναυιον, γραμων*. In hoc ensu §.us 31. *mus* continet regulam, ad quam commensurari debet Jus Reformandi. Quam Regulam in his causis ipso facto adhibeant Protestantes, declarat & candide fatetur quidam ex eorum affectis, ubi de Jure reformandi scribit 36.), eos sequi *Regulam convenientiæ*, ex qua vel asserunt, vel negant jus reformandi, prout rebus suis magis vel minus convenire videtur 37.).

Austriaci §. 193. Jus igitur istud adeo extendi non debet, ut turbetur exercitium anni 1624. qui proin plerumque dici solet *annus normalis*, ad cuius observantiam restitui debebant omnia, quæ circa Religionem, usque ad annum 1648., quo Pax Westphalica conclusa fuerat, mutata fuerunt. In terris Austriacis, ubi anno 1624. multi fuerant A catholici, nequaquam observantia hujus anni restringebat Jus reformandi, quod expressis verbis

36.) Apud LUNIG Script. Illustr. N. 21. fol. 230.

37.) De hoc Jure Convenientiæ legi meretur Autor Anonymus in causa Hohenlohe contra Hohenlohe scribens anno 1750.

De Exercitio Religionis. 231

bis Domui Austriacæ absque ulla limitatione convenire statuitur 38.). In Silesia tamen *ad interventionem Regiæ Majestatis Sueciæ & in gratiam intercedentium Augustanæ Confessionis Statuum* aliquod exercitium Protestantibus permissum fuit 39.). MAXIMILIANUS Elector Bavaricæ suo pro Religione zelo tantam reverentiam sibi conciliaverat, ut nemo ausus fuerit de Lutheranæ Religionis exercitio in Bavaria tolerando mentionem facere: in superiore Palatinatu tentarunt quidem id obtinere nonnulli Nobiles; sed MAXIMILIANUS potius se regione illa abdicare, quam limitationem juris reformandi admittere, constitutum habebat 40.). Etiam Duces Neuburgici ex regula territoriali libere reformarunt exercitium Religionis. Imo censent aliqui, limitationem juris reformandi ad annum 1624. restrictam, concernere solummodo illos Principes Ecclesiasticos, in quo-

P 4 rum

38.) Instr. Pac. Westph. Art. V. §. 41.

39.) Ibid. §. 39.

40.) Circa Bavaricam Vid. Act. Pac. Westph. p. 4. f. 903. 909. 937. Circa Palatinatum Superiorem Vid. Exec. Pac. tom. 1. fol. 871. 873. item tom. 2. fol. 19.

rum ditionibus tolerandi fuissent Protestantes ex famosa Declaratione FERDINANDI I., de qua brevem annotationem facere oportet.

*Afferta
Decla-
ratio
Ferdi-
nandi I.*

§. 194. Postquam Protestantes in Comitibus Augustanis autonomiam seu libertatem exercendæ Religionis suæ omnibus promiscue in Imperio impetrare frustra laborassent (41.), consulere saltem volebant subditis quorundam Principum Ecclesiasticorum. Unde FERDINANDUS I. Rex Romanorum, qui nomine Fratris sui Caroli V. Imperatoris præsidebat Comitibus Augustanis, pridie conclusæ ibidem Pacis, 24. Septemb. anno 1555. De-
decla-

41.) Illorum intentioni præcipue obstabat Reservatum Ecclesiasticum in illis Comitibus constitutum a FERDINANDO I. in favorem Religionis Catholicæ. circa istud in Hierarch. Eccl. §. 49. notatum fuit, censi a Religione Catholica deficere, qui post sacros Ordines in Germania matrimonium contrahere attentat. Huic assertioni contradicit CRAMNIUS in Dissert. Polit. de Const. Relig. p. I. probl. II. ex blasphemia illa ratione, quod juramentum de servando celibatu est impium & contra bonos mores, & votum est turpe, proin non servandum: quæ doctrina aperte opponitur juri naturali & Divino.

De Exercitio Religionis. 233

clarationem Protestantibus concessisse dicitur, vi cujus contra ipsos Pacis illius articulos, postero die subscriptione omnium Statuum roborandos, salvum jubetur esse exercitium Religionis Lutheranae subditis quorundam Principum Ecclesiasticorum. Per 20. annos occultabatur hoc Decretum, & denique vulgabatur, quando anno 1574. Balthasar Abbas Fuldenfis subditos sui territorii, qui a fide Catholica defecerant, ad eandem reducere aggrediretur. Sed a Catholicis pro suppositio habebatur, cum de tali declaratione nihil hucusque constiterit, etiamsi adhuc viverent Legati aliqui in Comitibus Augustanis praesentes, qualis erat FRANCISCUS BURGHARDUS 42.) pro Electore Coloniensi.

P 5

nienfi.

42.) Hic in libro de Autonomia refert ipsum Decretum lib. 1. c. 6. fol. 88. ejusque nullitatem ostendit lib. 3. c. 33. fol. 448. seqq. quem sequuntur Jcti. Dilingenses in Pacis Composit. c. 6. q. 45. Eandem formulam GOLDASTUS refert inter Constitut. Imperial. Volum. 2. N. 25. fol. 197. item CHRISTOPH. LEHMANNUS de Pace Religion. lib. 1. c. 28. ubi c. 23. recenset colloquia, quae circa istud negotium habita fuisse ubi imagi-

niensi. Volebant postea Electores A catholici, ut mentio hujus declarationis fieret in Capitulatione RUDOLPHI II., sed obfistebant Electores Catholici Ecclesiastici 43.).

*Habita
pro sup-
posititia.*

§. 195. Nec meliorem sortem obtinuit hæc Declaratio Ferdinanda tempore tractatæ Pacis Westphalicæ 44.). Cum igitur ex dicta Declaratione obtinere Protestantes nihil possent, aliam viam inierunt ad idem impetrandum, proponendo scilicet certum annum, nempe 1624., ad cuius normam exercitium Religionis reduceretur: unde aliqui concludunt, hanc ipsam determinationem dicti anni intelligendam solummodo esse de illis ditionibus Principum Ecclesiasticorum, de quibus intelligenda fuisset Declaratio Ferdinanda, si de ejus authentica concessione constitisset. Non est hujus loci, longius exam-

natur coram Legatis Catholicis, in quorum monumentis, Relationibus aut Protocollis nec minimum apparet vestigium de hoc negotio.

- 43.) Idem LEHMANN l. 2. c. 15. & 16.
44.) Quid eo tempore de hac Declaratione actum sit, videatur in MEJERI Act. Pac. Westph. loca allegantur ibid. in Indice. Verb. *Ferdinantijsche Declaration.*

De Exercitio Religionis. 235

amen de hac re instituere. Id solum noto, hanc declarationem iisdem fere verbis & formulis conceptam esse, quibus FERDINANDUS sua autoritate, invitis Protestantibus, constituit Reservatum Ecclesiasticum. Unde colligitur, hoc decretum, quacunque arte procusum, esse ex mera æmulatione, ut Protestantes se vindicent contra decretum Reservati in his ipsis Comitibus promulgatum publice, non autem prout contigit in hac declaratione, ita occulte, ut per viginti annos nemo notitiam habuerit.

§. 196. Ubi igitur ex quacunque *Simultaneum* ratione exercitium Religionis *neum a* Lutheranae vel Calvinianae *Principe* tolerandum est, quæstio agitur, an *Catholico* Princeps Catholicus ejusdem urbis *co* vel ditionis, vi jûris reformandi in eundem locum invehere possit exercitium Religionis Catholicæ, licet illud anno 1624. ibidem non viguerit. Aliis verbis proponitur hæc quæstio, scilicet, an introduci possit *Simultaneum* Religionis Catholicæ in iis locis, in quibus anno 1624. solum Protestantium observabatur. Nemo expectat, ut in hoc opusculum compingatur accurata tractatio ejusmodi

modi quaestionum : pauca annotare
juvat.

Introduci potest : §. 197. I. Principes Christiani jure
Divino tenentur subditos suos diri-
gere ad cultum Divinum, iisque pro-
videre de mediis ad salutem æternam
conducentibus : cum autem in hoc
præcipue exerceatur Jus reformandi,
concluditur, Principes Catholicos
jus istud primario non trahere ex In-
strumento Pacis Westphalicæ ; sed
ex isto contra Protestantes exigunt,
jus sibi in negotio Religionis compe-
tens *impediri non oportere* 45.). Un-
de etiam quando aliqui concipiebant
hanc constitutionem iis verbis, quæ
indicarent, Jus reformandi compete-
re *EX* Jure territorii, obsistebant Ca-
tholici ; & curarunt ut poneretur vox
CUM Jure territorii, bene gnari, ex
ejusmodi fonte hauriri non posse jus
circa religionem. II. Modus utendi
hoc jure reformandi determinatur *ex
communis per totum Imperium hætenus* (a
tempore Pacis Religionis ann. 1555.
usque ad Pacem Westphalicam ann.
1648.) *usitata praxi*. Hæc praxis ob-
servata fuerat a Protestantibus Princi-
pi.

45.) *Instr. Pac. Art. V. §. 39.*

pibus, ut in suas ditiones inducerent exercitium religionis Lutheranae vel Calvinianae: unde si Catholici Principes in suas ditiones Lutheranas vel Calvinianas introducant exercitium Catholicum, statuit Instrumentum Pacis, eos impediri non debere, modo in iis locis, in quibus Protestantes juxta observantiam anni 1624. tolerari debent, eorum exercitium non turbetur. Qui articulos Pacis Westphalicae aliter explicant, ludere cum Principibus Catholicis videntur.

§. 198. III. Oppositiones Protestantium contra clarum Jus Principum Catholicorum initium sumpserunt in Palatinatu Rhenano; doctiores aliqui Protestantes observabant, ex paritate rationis etiam Protestantibus, si occasio contingat, denegandam esse facultatem introducendi suum exercitium, quando forte Princeps Lutheranus succedet Catholico, & acquirat ditiones Catholicas 46.). Hærebant aliqui, ignari qua ratione se expedirent: mox nonnulli animosiores docebant, exercitium religionis Protestanticae utpote summe pacificum

46.) Vid. LUNIG Script. Illustr. N. 21.

cificum, ex quo turbæ nullæ timeri possunt, libere invehì posse in locum Catholicum: at vero exercitium religionis Catholicæ, turbis excitandis aptissimum, non posse ita introduci in locum Lutheranum, ut quieta permaneat possessio exercitii Protestantici. Ineptias has optime perspiciebant omnes prudentiores Acatholici, cum fateri deberent, exercitium Protestanticum non posse invehì in locum Catholicum, nisi religio Catholica omnino in illo extingueretur, ad conservandam scilicet pacem & præcavendas turbas. Unde IV. Ut Doctores Protestantici eadem principia tenerent, Legati quidam in Comitibus Ratisbensenibus edi curarunt scriptum sub nomine *Ungrund des simultanei*, volueruntque, ut Principes Acatholici hanc doctrinam in suis Universitatibus tradendam præciperent 47). Sed ipsi Principes Acatholici hæc principia omni fundamento carere, exemplo suo

47.) Hoc scriptum editum est separatim, sed etiam continetur apud SCHAURÖTT Concluf. Corpor. Evangel. tom. 3 fol. 594. seqq. item insertum est dem Kayserlichen Commissions - Decret de gravaminibus Religionis anno 1720.

De Exercitio Religionis. 239

fuo docuerunt, dum Berolini, Hannoveræ & alibi Catholicum exercitium introduxerunt 48.), juxta quod exemplum etiam Comes de Wied, A Catholicæ Religioni addictus, optime judicavit sibi jus esse permittendi, ut in suo territorio Acatholico ædificaretur domus & Ecclesia, ubi Patres Capuccini subditis Catholicis administrarent officia Divina ritu Catholico.

§. 199. V. Quamvis pro Simultaneo Catholicæ Religionis universim ^{si Dici-} ^{lius in-} introducendo apertissime faveat Instrumentum Pacis & ratio 49.), ^{introducitur in i-} ^{dem tem-} studeose tamen mentionem non facimus ^{plum.} de Simultaneo in idem templum re-plum. cens introducendo, cum majus periculum sit excitandi turbas: advertimus autem, Scriptores Acatholicos, ubi de Simultaneo loquuntur, mox delabi

48.) Vid. Neue Staats - Canzley p. 12. fol. 171. seq.

49.) Pro jure introducendi Simultaneum scribunt CHRISTIANUS RITTMEXER Vindicæ Juris reformandi. Rev. D. BARTHEL Opusc. 3. de Jure Reform. novo. Item in Dissert. poster. de libertate Exercitii Religionis c. 4. & 5. Cels. Princeps ad S. Emeram. JOANNES BAPTISTA in variis tractatibus.

delabi ad Simultaneum in eodem templo, cum verosimilius periculum turbandi cultura alterius religionis ibidem inveniant, quale non reperiunt in simultaneo ejusdem Civitatis vel Provinciae. Nihilominus etiam in eodem templo quiete exercitium utriusque Religionis observari posse, experimur in Ducatu Solisbacensi, pluribusque aliis locis: modo non frivole exigantur aliqua ad exercitium religionis nequaquam pertinentia, prout A catholici Ravenspurgenfes petierunt, ut Patres Carmelitæ, qui idem cum Lutheranis templum obtinent, remotis ferreis clathris restituant ligneos vermiculosos, quales ibi fuerant anno 1624. 50.) : aut una pars non soli suo usui tribuat, quod utriusque partis usui commune est, prout ante paucos annos Trarbaccenses A catholici campanam refundi curarunt, cum inscriptione *Ecclesie Trarbaccensis Evangelicæ usui dicata*, cum tamen Catholici non solum usum communem, sed etiam dominium campanæ

50.) Similes plures casus ex Schitzro recenset BUCKISCH ad Instr. Pac. Art. V. observ. 90. HENNIGES Medit. ad eundem Art. V. §. 33. fol. 509.

De Exercitio Religionis. 241

pana sibi vendicent § 1.). Hæc dicta
sufficiant de Jure Simultanei.

§. 200. In illis Germaniæ nostræ *Circa e-*
Provinciis, in quibus vi Pacis West-*ducatio-*
phalicæ præter Sacra Catholica tole-*nem pro-*
ratur exercitium Religionis Luthe-*lium mo-*
ranæ, vel Calvinisticæ, frequentes *vetur*
occurrunt difficultates circa educatio-*dubium,*
nem prolium. Duas quæstiones at-
tingimus. *Prima* est, an Sponsi di-
versæ Religionis possint matrimonio
contrahendo præmittere pactum, vi
cujus proles mascula educetur in Re-
ligione patris, proles feminea in
Religione matris? *Secunda* est, an li-
beri minores, & qua ætate, præ-
sertim mortuis parentibus, mutare
possint Religionem? Facilis esset so-
lutio harum quæstionum, si ex prin-
cipiis Catholicis responsio deducen-
da esset: sed ea sunt fata Germaniæ
nostræ, ut sentiamus quidem & do-
ceamus, quæ veritati Catholicæ sunt
conformia; improbando tamen to-
leremus, quæ per Instrumentum Pa-
cis Westphalicæ Protestantibus con-
cessa sunt. In ipsa tamen Bavaria,
Q ubi

51.) Cit. Staats - Canzley p. 12. 6. 5. N. 3.

De Jure. Crim.

ubi scribimus, singulari Dei favore his difficultatibus non urgemur, cum alienum a Religione Catholica exercitium in hac Provincia non sustineatur: nihilominus in vicinia occurrunt frequentissime ejusmodi dubia, & ad Imperii Comitia perferuntur plaustra gravaminum Religionis, de quibus Auditoribus Academicis notitia instillari debet. Igitur

*An per-
mitti
possit pa-
ctum*

§. 201. Ad primam quæstionem, jam alibi (52.) notavi, vitiosum quidem esse pactum de prole in exercitio A catholicis educanda, matrimonium tamen tali pacto, seu modo adjecto non reddi irritum: quod magis confirmatur ex Constitutione BENEDICTI XIV (53.), qui varia quidem disponit de Hollandis conjugibus diversæ religionis; de valore tamen ejusmodi matrimoniorum non videtur dubitare ob educationem proles in aliena Religione, sed tantum ob defectum proprii parochi contra Decretum Tridentinum. Quamvis igitur ejusmodi pacta universim loquendo

52.) De. Jur. Rer. Eccl. sect. 2. §. 35.
not. 33.

53.) Bullar. tom. 1. Const. 34.

do sint illicita, dubitatur tamen nonnunquam in casibus particularibus, an Principes, Episcopi aut Parochi tolerare vel dissimulare possint ejusmodi pacta matrimonio adjecta inter subditos suos diversæ religionis. Id certum est, in Provinciis mixtæ religionis vix impediri aut evitari posse matrimonia inter Catholicos & A Catholicos contrahenda. His autem matrimoniis permissis, certum pariter est, matrimonia Protestantium cum conditione de parte prolium catholice educanda mox in Consistoriis Lutheranorum non solum improbanda, sed etiam irrita declaranda esse, quamprimum Catholici tolerare noluerint matrimonia cum conditione alicujus prolis in Lutheranismò educandæ, juxta principium illud ex Pace Westphalica desumptum, ut quod uni parti justum est, id etiam alteri parti justum sit. Facile enim Protestantes irritant & annullant matrimonia, suis Ideis parum consentanea, quæ apud Catholicos solum prohibita censentur: nec curant mandata Principum Catholicorum, ubi inobedienciæ suæ colorem ex Instrumento

Q 2

Pacis

Pacis Westphalicæ mutuari posse existimant.

De ali- §. 202. Unde nonnulli Theologi
qua prole super hac re consulti existimarunt,
educan- nihil quidem publice statuendum ac
da in be- præcipiendum; sed tamen ubi cir-
reji? cumstantiæ pro bono publico id sua-
 dere videntur, dissimulari posse pactum de parte prolium in religione patris aut matris educanda, nec teneri Parochos Catholicos, in quorum præsentia tale matrimonium contrahitur, curiose indagare in prævia pacta inter ejusmodi sponfos inita. Infelicitas earum Provinciarum, quibus incumbit necessitas tolerandi mixtæ religionis exercitia, cogit etiam admittere tristes ejusmodi sequelas. Id tamen observari meretur, si pacta dotalia aliud non exigant, patrem Catholicum, utpote qui liberos habet in potestate sua, non debere permittere, ut filiæ educantur in religione matris acatholicæ. Recentissimum habemus exemplum, ubi pater, cujus uxor Acatholica erudiri filias curavit juxta principia Acatholica, ægre obtinuit, ut haberetur Catholicus, & habilis ad officium, ad quod
 re-

requirebatur Professio Fidei Catho-
licæ.

§. 203. Altera quæstio, an & qua *ut certa*
ætate minores mutare possint religio- *atas ad*
nem, magnos frequenter excitat *professio-*
motus in Comitibus Imperii. Si qui- *nem vel*
dem quæstionem hanc consideremus *mutatio-*
in thesi extra circumstantias casus par- *nem reli-*
ticularis, decidi illa potest absque *gionis*
ullo partium studio, cum ejusmodi
casus in quavis religione per Germa-
niam tolerata, facile contingere pos-
sit. Abstrahendo igitur a principiis
cujusvis religionis, in hac re Catho-
licis, Lutheranis & Calvinistis æque
communi, sana ratio & Instrumen-
tum Pacis Westphalicæ præ oculis
statuendum est, ne turbæ & bella
excitentur. Quoties ejusmodi cau-
sa agitata fuit, quæstio inprimis mo-
vebatur, an in ordine ad permitten-
dam mutationem religionis, certa
quædam ætas, nempe annus deci-
mus quartus pro anno discretionis
figendus sit, in quo anno liberi ca-
paces sint ad hanc vel aliam religio-
nem amplectendam? Censeo, prin-
cipiis Christianis & Pacis Osnabru-
gensis minime conforme fore, si a
Statibus Imperii certus annus, nempe

Q3

pe

pe decimus quartus ætatis determinetur pro mutanda religione, vel manifestanda resolutione inhærendi deinceps certæ formulæ religionis. Fides enim est speciale donum Dei, de quo scriptum est: Spiritus, ubi vult, spirat. Hinc nulla ætas, modo aditus usus rationis, per secularem potestatem impediri potest a profitenda vera religione; opponi enim posset illud: obedire oportet Deo magis quam hominibus.

In Germania determinetur,

§. 204. Opponunt aliqui, non agi hoc loco de interna Fide, quæ haud dubie Magistratum dispositioni non subjacet, sed solummodo ex Dei illustratione dependet: agi tantum de externa professione, quæ licet ex gravibus causis differatur, vel impediatur ad tempus, posse tamen interim lumen Divinæ gratiæ finem suum obtinere in corde. Hæc tamen ratiocinatio non videtur sufficere. Nam abstrahendo a principiis Christianis, præjudicium fieri non debet Imperii Principibus, etiam A catholicis, qui tempore Pacis Westphaliæ libertatem religionis vehementissime urgebant. Facile isti percipiebant, internis operationibus in rebus
fuer

fidei vim inferri non posse : tot igitur machinis ad obtinendam religionis libertatem adhibitis plane aliud intendere non poterant , quam externam professionem & exercitium Divini cultus. Juxta principia autem Christiana , Divinus Servator noster in vita sua mortali , teneræ juventuti blanditus est , dixitque : Sinite parvulos venire ad me , talium est enim regnum cælorum. In primis etiam Ecclesiæ seculis , plurimos pueros , puellasque in tenera ætate ad liberam fidei professionem contra tyrannorum minas & cruciatus confortavit DEUS : similiter hodie quoque Divina gratia multos in prima adhuc ætate ad agnitionem veritatis pertrahit.

§ 205. Igitur ut publica ejusdem fidei *Non vi-* professio per legem Imperii impedi-*detur* tur, conforme non videtur neque Legi *consul-* Divinæ , juxta quam corde creditur *tum* : ad justitiam , ore autem confessio fit ad salutem : neque Instrumento Pacis Westphalicæ , ubi professio certæ religionis ad nullam ætatem restringitur. Quamvis enim Status Imperii circa contractus & alia negotia impuberum , potestatem & curam suam laudabiliter ostendant ; nihilominus

in rebus conscientiarum, in quibus Deus immediatam jurisdictionem sibi ipsi reservat, non decet violentiam inferre, præsertim in Germania nostra, ubi libertas Religionis non tantum ad internam fidem, sed etiam ad publicum ejusdem exercitium adeo firmiter stabilita est, ut Statibus Imperii liberum esse non videatur, singulis seculis novum systema procudere. Facile enim ex contingentibus circumstantiis in mentem cuiquam venire posset, ut non tantum anni pubertatis, sed anni majorennitatis expectarentur: vel ut minoribus mutatio religionis absque præscitu & consensu Tutoris, aut Curatoris ad modum aliorum negotiorum prohiberetur: ab ejusmodi innovationibus autem sapientissimi Principes haud dubie abhorrebunt.

Nec Deus præfigit tempus; §. 206. Paritas duci potest a Sponsalibus impuberum, quæ juxta opinionem tam Catholicorum, quam A catholicorum obligationem post se trahunt ad matrimonium, quamvis ab ejusmodi sponsalibus post obtentos pubertatis annos sponsi possint recedere. Cur non etiam post adeptum usum rationis, exercitium reli-

ligionis eligi possit in nostra Germania. in qua illud per leges Imperii postea poterit iterum deseri. Obiiciunt aliqui morem Romæ observatum, ubi certis temporibus Concio habetur, cui omnes Judæi interesse debent, exceptis illis, qui duodecimum ætatis annum nondum impleverunt: ex qua constitutione sequi videtur, quod infantes infra annum duodecimum etiam a Romano Pontifice nondum inveniantur habiles ad intelligenda & discernenda Fidei mysteria. Instantia hæc parum probat. Facile conceditur, quod ejusmodi impuberes vi coactiva compelli non possint ad suscipiendas informationes circa exercitium religionis, prout compelluntur reliqui Judæi Romæ & in quibusdam aliis civitatibus interesse certis Concionibus: verum nemo prohibebit ejusmodi pueros accedere instructiones, si sponte velint.

§. 207. Unde etiam apud nos si *Nec Pax* quis principia Religionis Catholicæ *Westphalica* doceatur, & illa profiteri velit publica impeditur, non apparet, qua ratione impeditur libertatem religionis, *berta-* quam libertatem A catholici tempore *tem.* Pacis Westphalicæ omnibus viribus tueban-

Q5

tueban-

tuebantur: omnia enim fieri debent
violentia omni & via facti, ut alias, ita
 & hic inter utramque partem perpetuo
 prohibita 54.). Libertate hac relicta,
 non respuent A catholici Germaniæ
 mentem & sensum viri apud se æsti-
 matissimi, scilicet HENNINGI BOER-
 MERI 55.), qui de liberis Judæorum
 ea statuit, quæ optime applicari pos-
 sunt ad liberos Christianorum circa
 mutationem religionis. Verba ejus
 sunt: *Nec ex solis annis, sed ex aliis
 circumstantiis, quæ desiderium conversio-
 nis in parvulis genuerunt, judicandum
 esse arbitror, an serio voluntatem sese
 convertendi habeant. Id negotii dandum
 est Theologis discretis, ut intima cordium
 eorum perscrutentur, quo facto, gratia
 Divine, quæ in iis operatur, locus re-
 linquendus est.* Hæc fusius extrahenda
 duxi ex responso ad Legatum Catho-
 licum dato, quo tempore in Comitibus
 Ratisbonensibus causa hæc agitaba-
 tur, & variorum criminum postula-
 bantur, qui quosdam liberos post
 mortem parentum A catholicorum,
 Religionis Catholicæ principibus imbuti
 curabant,

54.) Instr. Pac. Osnabrug. Art. V. §. 1.
 55.) Jur. Eccl. Protest. lib. 3. tit. 33. §. 56.

curabant, unde merito inter causas criminales hæc recensenda duxi 56.). Summa ejus responsi contra leges, quas A catholici ferendas judicabant, hæc erat: Cum ex una parte DEUS nullum certum tempus destinaverit ad concedendum lumen Fidei; ex altera parte Instrumentum Pacis externo Religionis exercitio nullam certam ætatem præfixerit; hinc nec prodesse, nec decere creditur, ut ejusmodi leges his temporibus statuuntur.

TITU-

56.) Circa hunc articulum acta sunt aliqua in Conventu Norimbergensi pro Executione Pacis Westphalicæ instituto, uti refert GOTHEFRID. DE MEJERN Act. Pac. Execut. tom. 2, lib. 13. §. 3. fol. 754. & §. 21. fol. 804. §. 27. fol. 812. ubi habetur responsum P. MARCELLI e Societate JESU, & DILHERRI Lutherani, item lib. 14. §. 2. fol. 825. Acta in Comitibus Ratisbonensibus videri possunt apud SCHAUROTH in Conclus. Corp. Evangelic. ubi indagari possunt loca notata in Indice Verb. *Kinder*.